

MODULARIZACE VÝUKY EVOLUČNÍ A EKOLOGICKÉ BIOLOGIE
CZ.1.07/2.2.00/15.0204

Modelové případy praktické ochrany živočišných druhů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Co je možné dělat, když...

- Náhodné setkání s ohrožením živočichů (jedinci, lokality)
- Cílené sledování dění – lokální význam
- Jednotlivec zmůže leccos, lépe skupina lidí, výhodné být součástí občanského sdružení
- Občanská sdružení (s právní subjektivitou) – ve stanovách musí mít jako hlavní předmět ochranu přírody, ochranu konkrétní skupiny živočichů (ptáci) apod.
 - mohou se účastnit správních řízení jako účastníci řízení (žádost o informace a účast při relevantních správních řízeních ve smyslu § 70 zákona č. 114/1992 Sb. – platí 1 rok) – nutné dost specifikovat
- Kromě sledování co se děje v terénu a správních řízení je dobré sledovat i územní plánování v konkrétních oblastech (např. město), úřední desky (úřady), portál veřejné zprávy (web), informační portál EIA a další
- Pro dobré účely lze použít všech dostupných prostředků – např. propagace v médiích

Zásadní organizace

ČIŽP (Česká inspekce životního prostředí)

- řeší porušování zákona č. 114/1992 a dalších; může vyžadovat prokázání původu zvířete a odebrat jej; ukládá pokuty

Police ČR – řeší trestné činy podle zák. 40/2009; KO a SO druhy - stačí 1 jedinec a je to trestný čin, u O druhů 25 jedinců (usmrcení, poškození, přechovávání, převoz a d.) – nově i dlouhodobé poškození místní populace nebo biotopu KO druhu je už trestný čin (novela 2011)

Krajské úřady – řeší vše kolem ZCHD, včetně výjimek; dávají souhlas k vypouštění do přírody; mohou vyžadovat prokázání původu a odebrat jedince; vydávají osvědčení o vzetí do evidence (zvířata v chovu – do 30 dnů po odchovu); ukládají pokuty - pouze za nedovolené vypouštění

Zásadní organizace

Obce s rozšířenou působností - udělují odchylky pro ptáky (volně žijící v EU) dle § 5b (jasná pravidla); mohou vyžadovat prokázání původu a odebrat jedince; ukládají pokuty

Správy CHKO a NP – na svém území udělují výjimky pro KO a SO druhy; vydávají osvědčení o vzetí do evidence (odchovy); dávají souhlas k vypouštění do přírody; mohou vyžadovat prokázání původu a odebrat jedince; ukládají pokuty na svém území

1. Nález zraněného zvířete

První pomoc

- kontaktovat Stanici pro handicapované živočichy a sledovat pohyb zvířete
- Národní síť záchranných stanic – provozuje ČSOP (měly by být pro všechna zvířata) – stanice mají vymezenou regionální působnost (přehled na webu) – dnes registrace na MŽP – (i stanice mimo ČSOP - můžou být specializovány jen na část druhů)
- pracovník stanice si často pro zvíře přijede, ale není to jeho povinnost
- pokud nikdo nepřijede, je možné jej odchytit – např. přes ptáka hodit kabát – po ztrátě orientace se zvířata zklidní (lze pak i odvézt na stanici); pozor obecně na rizika chorob (např. nákazy lišek)
- zvíře si nelze ponechat doma (podle 114/1992: ZCHD jen po dobu nezbytně nutnou, určitě ne doma, ptáci také; zvěř nejdéle 28 dnů, jinak proti mysliveckému zákonu – pytláctví)

Záchranné stanice v ČR

Např. weby:

- http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=3&m1_id=1002&m2_id=1374&m3_id=1914&m_id_old=1959
- <http://www.zvirevnouzi.cz/zachranne-stanice/>

- Nejbližší záchranné stanice :
 - Brno – Z. Machař (Letiště Černovice) – spíše původní druhy
 - Rajhrad – P. Sedláček – hlavně draví ptáci
 - (pokud je stanice u Zoo – veterinární problém s druhy z divoké přírody při přenosu infekce na chovaná zvířata; u Zoo Brno už stanice nefunguje!)
- Odchyt zvířat:
 - odchytová služba pod městskou policií (pouze u větších měst) – psi, kočky, hadi – odchyt platí město
 - tato služba ale nemá působnost mimo katastr města (např. na katastr vesnic) – pak je nutné obrátit se např. na hasiče (nouzové řešení)

Nález raněného či mrtvého zvířete

- nalezené zvíře nepatří tomu, kdo je našel! – podle obč. zákoníku je to tzv. „věc nalezená“
- u exotů - povinnost ohlásit na místně příslušný Obecní úřad - ten povinen nález „zaopatřit“ – určí dále komu se předá (živá a raněná zvířata), může se přihlásit původní majitel
- vždy pořídít předávací zápis (forma není daná), obec rozhodne během půl roku, co s „věcí“ dál
- druhy z volné přírody - jsou ničí (kromě zvěře - myslivci), ZCHD řeší krajský úřad
- při přirozené smrti často obcházeno
- při nález mrtvého zvířete - kolize s veterinárními předpisy – riziko nákazy – vhodné nahlásit na Státní veterinární správu - ta má výjezdovou skupinu na telefonu – je schopna řešit i otravy karbofuranem

Příčiny zranění či úmrtí

Postup v konkrétních případech zranění či úmrtí

- Otrava** – dnes nejčastěji karbofuran - info na www.karbofuran.cz – návod jak postupovat
 - obvykle více zvířat na jednom místě – padnou po pár metrech od návnady
 - zvířata často v křeči – vyvrácené končetiny, křídla zvláště od těla zkroucená v křeči; nemusí být vždy mrtví ale motají se
 - možná i sekundární otrava – pozření již otráveného ptáka – pak oběti ve větší vzdálenosti – mohou i přežít
 - v okolí návnady - často vejce (křapky) tenké s otvory po vpichu - kladeno lineárně okolo migračních koridorů; mrtvá hosp. zvířata
 - pokud už nelze zachránit – nemělo by se na mřšiny sahat, ani se na místě pohybovat – zničení stop pro pátrání - volat policii (ta by měla vyšetřit – podání trestního oznámení) a Státní veterinární správa (potvrzení o otravě karbofuranem), vhodné přivolat i ČIŽP

Příčiny zranění či úmrtí

Ještě k otravám...

- např. v jihomoravském kraji veterináři často vyjíždí (ve spolupráci s krajským úřadem dobře fungují)
- Pokud pracovníci (policie, veterina) nechtějí zasáhnout:
 - upozornit např. že si v okolí hrají děti (následně je ochota větší)
 - argumentovat ptáci chrápkou – všichni se bojí a přijdou
 - u policie je vhodné upozornit, že víte, že je možné volat i specialisty

2. Zástřel či postřelení

- v okolí je krev, vláčí poraněné končetiny
- u savců lze poznat stopy po brocích, u ptáků horší - broky zanechávají typické rány (vytržené prapory z per)
- při větším časovém odstupu již rána s parazity
- postřelení broky prokáže rentgen (veterina) – příp. i použití olověných nábojů (těžko se prokazuje kdo olověné použil)
- pokud trestný čin – policie (trestní oznámení) – min. pro zajištění důkazů, přestupek řeší ČIŽP

Příčiny zranění či úmrtí

3. Poranění pod el. vedením

- v blízkosti vedení či sloupů – často ohořelá křídla nebo nohy
- v současnosti probíhá mapování rizikových tras na J. Moravě (především sloupy smrti) – kontakt jmpcso@seznam.cz

4. Ptáci po nárazu do skla

- nahlásit na ČIŽP, může se zapojit nevládka se stanoviskem (měl by řešit správce komunikace, může si vzít za své i obecní úřad (např. v Kolině po reportáži na TV Nova)

(+ další: provazy nad řekou, doprava, větrné elektrárny, rybářské háčky a udice a další) – při větším množství kolizí nejlépe ČIŽP

2. Další projevy myslivosti a „lidové tvořivosti“

- jestřábi koše i železa zakázány, nesmí se ani prodávat, - policie bere jako pytláctví – holub v jestřábním koši – týráni zvířat (řeší veterinární správa)
- oznámít na ČIŽP – ZCHD či obecná ochrana (určitě všichni ptáci), může rovnou podat trestní oznámení pro trestný čin
- Pokud zařízení najdete:
 - nesbírat a primárně nemanipulovat, zavolat policii (zajištění důkazů)
 - sledovat kdo je klade a kontroluje, nafotit a udělat plánek – pokud nechce policie zasáhnout, tak ČIŽP či AOPK – ty doporučí vhodného kontaktního policistu na okr. oddělení, někdy lepší přímo kontaktovat státního zástupce
 - nehlásit místní policii (propojení s myslivci), lépe oznámít spec. vyšetřovacímu orgánu (viz výše) – tam vědí jak řešit (např. fotopast, ukradena, následně se našla u pytláka při domovní prohlídce)
- na železech jsou otisky instalačních nástrojů – dá se forenzně prokázat, zda má podezřelý nástroj, kterým past upravována (otisky prstů smyté deštěm)

Střelba nejen na ZCH druhy

- zjistit zda jsou výjimky na Krajském úřadě (dnes už nedělají správy CHKO, stejně jako CITES), není centrální evidence výjimek, nutno se dotázat na příslušném úřadě
 - na území ZCHÚ – např. správa NP, CHKO by měla vědět zda něco vydali (myslivost ale běžně i v ZCHÚ!)
- dotaz dle práva na informace (zákon 106/1999 Sb.) – musí se přesně specifikovat čeho se dotaz týká (nevýhodná pozice tazatele)
- je možné podat podnět nebo oznámení na více míst
 - na policii, že se v místě střílí a jsou tam děti (ale mělo by to být hodnověrné)
 - dále na krajský úřad (myslivost, ochrana přírody) a další orgány dle působnosti
- podnět na ČIŽP, případně na Krajský úřad (ZCHD)
- dobré vědět, kdy je doba lovu zvěře (zákon 449/2001 Sb.), na J. Moravě Opatření obecné povahy na kormorána (ale přesně dané podmínky, kdy a kde lze střílet) + lokální vyhlášky

„Okrasné spolky“

- vypouštění nepůvodních druhů – § 5 zákona 114/92 zakazuje – oznámit na krajský úřad či ČIŽP
- ovlivnění původních populací (jiných i stejného druhu), nebezpečí zavlečení chorob atd.
- pro vypouštění ZCHD dává výjimku kraj nebo Správy; nepůvodní druhy řeší obce s rozšířenou působností, často schováno pod zákonem o myslivosti (bažanti, polodivoké kachny – bere se jako původní)
- při udělování výjimek není příliš koordinace (střety mezi různými orgány státní správy) – problém je pokud to kraj povolil
- pro introdukce obvykle není důvod (max. biologická obrana plodin), pro reintrodukce existují pravidla (IUCN: <http://www.iucnsscrsg.org/>)!

příklady špatných (re-)introdukcí:

- sokolníci – dovoz sokolnických orlů z Kazachstánu, Lesy ČR (Sokolí program – v lidské péči, má lokální výjimky, právní klíčky); želva bahenní (z Asie); blatňák tmavý (introdukce pravděp. nepůvodního druhu); rysi v NP Podvýjí; teraristická zvířata atd.

3. Nelegální držení exemplářů

- dravci a exoti ve zverimexech – vždy směřovat na ČIŽP
- na kleci nutný nápis „CITES povinné doklady“
- musí být i na webu nebo na burze – ČIŽP může vyzvat providera webu, aby inzerát odstranil
- fingovaný nákup – vyzvědět podrobnosti prodeje
- rozhodně ale dopředu neplatit – z Afriky nikdo nic nepošle ☺
- výrobky ze ZCHD a CITES lze držet jen na základě povolení (výjimka, reg. list, certifikát EU)

5. Ochrana lokalit pro druhy

(mimo ZCHÚ)

- pokud se něco děje v ZCHÚ – řeší Správy na svém území, popř. krajské úřady (ale např. myslivost nemusí být v území zakázána), národní kategorie pod Správami, různá pravidla při různých kategoriích územní ochrany
- ochrana nejlépe možná přes chráněný druh (ZCHD) – prokázat výskyt hodnověrně
- VKP (podle § 5 zákona 114/92, nástroj obecné ochrany) – všechny lesy, rašelinště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy a další (problém definice – např. niva) – AOPK může evidovat výskyt ZCHD (lze se dotázat), VKP ale může být zrušeno v případě veřejného zájmu (příslušný OOP)

Ochrana lokalit pro druhy

- památné stromy (mohou mít ochranné pásmo)
- kácení nebo poškozování dřevin rostoucích mimo les, u dřevin nad 80 cm obvodu (=průměr 25 cm) ve 130 cm nad zemí – na ty je třeba povolení; vztahuje se i na křoviny (nad 40 m²) – řeší obecní úřad
- podle 114/92 - všechny druhy živ. i rostlin chráněny – přes znalecký posudek prokázat zda byla populace ohrožena (ČR) – prokazuje se těžko – kvantifikovat jak velká část populace hrožena – lze u mihule, ale u pěnkav obtížné ☺ (drahé zpracování), vhodný adept např. orel královský
- přechodně chráněné plochy – území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných druhů (např. hnízdiště) – na předem určenou dobu, příp. na opakované období (omezení rušivých činností – např. vstup do kolonie); lze proplatit náhrady újm; nelze zrušit

Ochrana lokalit pro druhy

Zateplování a rekonstrukce domů (vs. rorýsí a netopýři)

- rorýsí i netopýři jsou ZCHD – při jejich výskytu nutná výjimka! (u rorýse mezi 20.4. a 10.8.) – Krajské úřady
- podle § 5 114/1992 (obecná ochrana) může OOP zakázat či omezit rušivou činnost (omezení možnosti hnízdění i mimo hnízdní sezonu) a specifikovat podmínky pro výkon takové činnosti – i obecní úřady
- hodně závisí na přístupu lidí na konkrétních úřadech
- při zjištění nevhodného postupu – ČIŽP
- metodický pokyn MŽP - pro krajské úřady a obce s rozšířenou působností; OOP podle něj vydávají nařízení - např. v Praze Nařízení MMP
- nedořešeno se stavebními úřady (chtělo by to do stavebního zákona)

Ochrana lokalit pro druhy

Ochrana v těžebních prostorách

- při výskytu ZCHD platí stejné zákony jako všude
- v aktivních často vhodný management
- střety při rektivacích (hlavně horní zákon – 44/1988 a 61/1988) – povinnost sanace a rektivace (v průběhu těžby tvorba finanční rezervy), plán ještě před zahájením těžby, po rektivaci zemědělská půda nebo les (taky v zákoně)
- nástroje ochrany: přechodně chráněné plochy, VKP, neudělení výjimek k ZCHD, zákaz či podmínky činnosti (podle § 66); může být i ÚSES
- návrhy pro změnu legislativy: www.calla.cz
- problém s povolením k vstupu (podobně může být i v NP či NPR!)

Další mechanismy ochrany

Výsadní postavení ptáci

- přísná ochrana se vztahuje na všechny ptáky žijící volně kdekoli v EU – seznam evropských druhů ptáků (na stránkách MŽP) – musí zde hnízdit i když jednou za 30. let sporné; směrnice o ptácích převedena již do zák. 114 (§ 5a)
- na lov a držení ptáků musí být tzv. odchylný postup (§5b) – vydává kraj; MŽP vydalo např. vyhlášky pro odchylný postup pro usmrcování špačka nebo pro kroužkování ptáků

Další mezinárodní úmluvy – o mokřadech, netopýrech, stěhovavých druzích atd. – máme je, ale nejsou převedeny do legislativy – stát se zavázal, ale občané nejsou povinováni je dodržovat, protože stát je nepřevědl do národních zákonů